

Валентина НАДОЛЬСЬКА (Луцьк)

**ВНЕСОК ВЧЕНИХ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У РОЗРОБКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МУЗЕЄЗНАВСТВА І
ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ**

(до 10-річчя створення кафедри документознавства і музейної справи у СНУ імені Лесі Українки)

Розбудова Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки як класичного наукового і освітнього центру пов'язана із становленням і розвитком у його структурі низки випускових кафедр, створених з метою підготовки фахівців з нових спеціальностей.

Процес розширення номенклатури освітніх програм, спеціальностей і спеціалізацій у виші активізувався з початку 2000-х рр. У зв'язку із відчутними змінами в політичному та духовному житті держави, зміною структури суспільних відносин, переходом до ринкової економіки, активізацією інтеграційних процесів, суспільство поставило особливі вимоги до подальшої професіоналізації у сфері освіти. Наступні зміни в університеті також пов'язувалися із збільшенням контингенту студентів. Кожен із тогочасних факультетів університету розглядав можливості щодо ліцензування нових спеціальностей. На історичному факультеті це питання вивчалось викладачами кафедри археології та джерелознавства, профіль якої найбільше відповідав реалізації поставлених завдань. За пропозицією доцентів кафедри Дмитренко А. А. і Надольської В. В. увагу було звернуто на спеціальність «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури». Підготовка названими викладачами ліцензійної справи, формування навчального плану здійснювалось за підтримки директора Волинського краєзнавчого музею Силука А. М.

У березні 2006 р. Волинський державний університет імені Лесі Українки отримав ліцензію МОН України на підготовку фахівців зі спеціальності 6.020100 «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури». В Україні ВДУ імені Лесі Українки став третім, а в західному регіоні держави – єдиним вузом, якому було надано право підготовки спеціалістів даного профілю.

Підготовка фахівців двох нових спеціальностей («Документознавство та інформаційна діяльність», «Музейна справа і охорона пам'яток історії та культури») та необхідність проходження процедури їх акредитації актуалізувала потребу реорганізації кафедри археології та джерелознавства. У березні 2008 р. на її основі утворено дві кафедри, у тому числі кафедру документознавства і музейної справи, яка стала випусковою для двох названих спеціальностей. До її складу увійшли Дмитренко А. А., Златогорський О. Є., Надольська В. В., Огнева О. Д., Петрович В. В., Собчук В. С. З урахуванням тематики наукових досліджень очолити кафедру було доручено д. і. н., професору Гаврилук С. В. (завідувач кафедри у 2008–2014 рр.). З січня 2015 р. на посаду завідувача обрано к. і. н., професора Бондаренко Г. В.

Викладачі кафедри документознавства і музейної справи розгорнули не лише роботу, спрямовану на

розробку та удосконалення комплексу навчально-методичного забезпечення (системи навчальних курсів та виробничих практик, курсових, дипломних робіт, вимог до абітурієнтів та студентів) для підготовки кадрів у сфері українського музейництва і пам'яткоохоронної діяльності. Важливою складовою їх діяльності стали наукові дослідження у галузі теорії і практики музейної справи, пам'яткознавства та пам'яткоохоронної діяльності.

Так проблеми вивчення, охорони, збереження і популяризації пам'яток історії та культури як складової частини національної і всесвітньої культурної спадщини перебувають у полі наукових зацікавлень Бондаренка Г. В., Гаврилюк С. В., Качковської Л. Р., Петрович В. В., Яцечко-Блаженко Т. В. Увагу дослідників привертають у першу чергу об'єкти культурної спадщини Правобережної України, Великої Волині зокрема. Низка публікацій Гаврилюк С. В. і Петрович В. В. присвячена пам'яткам церковної архітектури Волині (у тому числі Успенському собору, комплексу Михайлівського монастиря та ін. храмам Володимира-Волинського [4-5; 13; 79-80; 82; 85-86; 89; 93-96], Свято-Василівському собору Овруча [14]). Петрович В. В. досліджує також як нерухомі пам'ятки палацові садиби краю [83-84; 92], Бондаренко Г. В. – як краєзнавець – історико-культурну спадщину окремих районів і населених пунктів [1], Яцечко-Блаженко Т. В. (*працює на кафедрі з 2013 р.*) – старожитності Кременця [130; 132; 134]. Підґрунтям названих та більшості публікацій дослідників є історико-біографічний підхід, з'ясування ролі окремих особистостей у збереженні об'єктів національної культурної спадщини. Це й окремі розвідки Гаврилюк С. В. про діяльність у Волинській губернії професора Адріана Прахова [8], священника Полієвкта Гапановича [17], архітектора-новатора Петра Покришкіна [3], архітектора і громадського діяча Сергія Тимошенка [16], історика Ореста Левицького [2], польських дослідників старожитностей [7; 9].

Гаврилюк С. В. є відомим в Україні дослідником історії вітчизняного пам'яткознавства та пам'яткоохоронного руху XIX – початку XX ст. У її статтях аналізуються процеси зародження пам'яткоохоронної діяльності у Наддніпрянській Україні в цілому, а також різні її аспекти: внесок наукових товариств у правові та теоретико-методологічні засади пам'яткознавчої роботи, наукові видання того часу та ін. [6; 10-12; 15]. Зібрані вченою матеріали лягли в основу розділів колективних монографій «Основи пам'яткознавства» (2012 р.) [18] та «Регіональні особливості нерухомих пам'яток України» (2017 р.) [19], підготовлених Центром пам'яткознавства НАН України і УТОПІК.

Пам'яткознавча й пам'яткоохоронна діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва впродовж 1910–1913 рр. стала предметом наукових зацікавлень кандидата історичних наук Качковської Л. Р. (*працює на кафедрі з 2012 р.*). Уведення у науковий обіг значного кола нових архівних документів дозволило Качковській Л. Р. з'ясувати теоретичні засади роботи КТОПСІМ, його основні напрями й форми, окреслити види й типи пам'яток регіону, що їх досліджувало Товариство, відбиття змісту та підсумків роботи у власній діловодній документації, друкованих працях, періодиці. Статті авторки доводять значну роль КТОПСІМ у вітчизняному пам'яткознавстві початку XX ст., вагомість його здобутків для сьогодення [51–56].

Відомим дослідником сходознавцем є Огнева О. Д. Працюючи у багатьох галузях українського гуманітарного знання, вона звернулася й до такого напрямку діяльності як вивчення пам'яток східного походження, що опинились у приватних колекціях та музейних зібраннях України. Одним із підсумків цієї багаторічної праці став збірник «Боги снежних гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции тибетского буддизма» (2008 р.), присвячений актуальним питанням поширення буддійського мистецтва на території України, та низка статей [76–78; 136].

Ще один важливий напрям наукових досліджень викладачів кафедри документознавства і музейної справи СНУ імені Лесі Українки – теорія та практика музейництва. Окрім створення випускової кафедри, вона була активізована відкриттям у жовтні 2008 р. у СНУ імені Лесі Українки спеціалізованої вченої ради К 32.051.03 з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 26.00.05 – музеєзнавство. Пам'яткознавство (голова – Гаврилюк С. В.).

У 2010 р. у спеціалізованій вченій раді СНУ імені Лесі Українки першою у західному регіоні захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю 26.00.05 – музеєзнавство. Пам'яткознавство на тему «Діяльність етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.)» Рябчикова Ф. Д. Цією дисертацією було започатковано музеєзнавчий напрям дослідження історії музею як інституції збереження, дослідження і популяризації національної культурної спадщини. У роботі проаналізовано комплекс науково-теоретичних праць із музейної справи, написаних завідувачем етновідділу ВНДМ Кравченком В. Г., розкрито проведені етновідділом заходи в справі дослідження традиційно-побутової культури населення Східної Волині, роботу працівників етновідділу із комплектування фондів, обліку, вивчення

та забезпечення збереженості музейних предметів, оформлення постійних і тимчасових експозицій. Проблемам розвитку працівниками етновідділу ВНДМ теорії і практики музеєзнавства присвячено також ряд наукових статей Рябчикової Ф. Д. [97–104; 110].

Активізації музеєзнавчих та пам'ятокознавчих досліджень не лише викладачами кафедри, але й загалом науковою спільнотою України, сприяло проведення починаючи з 2010 р. спільно з Волинським краєзнавчим музеєм за підтримки обласної державної адміністрації щорічних тематичних круглих столів і видання «Волинського музейного вісника», на сторінках якого аналізуються питання історії та практики музейної і пам'яткоохоронної справи на Волині та в Україні.

Саме така проблематика висвітлюється у більшості публікацій викладачів кафедри. Питаннями етнографічного музейництва ґрунтовно займається доцент Дмитренко А. А. Вона досліджує етнографічну колекцію Волинського краєзнавчого музею (рушники [24; 37; 42], орнаментальні і конструктивні особливості традиційного українського одягу [22; 26-30; 35-36; 38-39; 43-44], пристосування рибалок [31]), діяльність у відділі етнографії та народних промислів музею відомого українського етнографа і фольклориста Олекси Ошуркевича [34; 40], співпрацю музею з майстрами декоративно-ужиткового мистецтва [33].

Чимало праць Дмитренко А. А. присвячено характеристиці фондів, історії утворення та діяльності Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ імені Лесі Українки,¹ активною учасницею створення якого вона була [23; 32; 41; 45-48]. Використання музею для підготовки фахівців спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури», проведення на його базі інтерактивних заходів з дитячою аудиторією, форми комплектування фондів музею висвітлюються також у розвідках Чибирак С. В. (у 2011–2017 рр. – завідувач музею, викладач кафедри), Трофімук-Кирилової Т. М. (викладач кафедри з 2013 р.) [119-120; 123-127]. Формування та основні напрями роботи ще одного музею, який функціонує на історичному факультеті університету – Музею археології – стали предметом вивчення Петрович В. В. та Яцечко-Блаженко Т. В. [81; 87; 90; 135].

Дослідження змін у музейництві Волинської області доби незалежності представлені публікаціями доцента Надольської В. В. [49-50]. У статтях авторки аналізуються новітні тенденції у розвитку фондової [62; 74], експозиційно-виставкової [60; 73; 75], культурно-освітньої роботи музеїв області [63], прослідковуються зміни у мережі музейних установ у 1991–2017 рр. [61; 64-65; 71], використання у роботі з різновіковою музейною аудиторією нових засобів [21; 67; 69-70; 72], шляхів та форм промоції музейних пропозицій на Волині [66; 68]. Звертається увага на роль у трансформації музейництва в останні десятиріччя Волинського краєзнавчого музею як головного музейного осередку краю.

Не залишилися поза увагою викладачів кафедри й окремі аспекти розвитку музейної справи в Україні: використання реклами у роботі музеїв (Чибирак С. В. [122]), можливостей музеїв у процесі соціокультурної реабілітації осіб із вадами зору (Трофімук-Кирилова Т. М. [121]), проведення майстер-класів, міжнародної акції «Ніч у музеї» та музейних фестивалів (Надольська В. В. [57-59]), залучення новітніх технологій у виставково-експозиційну роботу музеїв та інформаційної безпеки музеїв (Герасимчук О. Б., Яцечко-Блаженко Т. В. [20; 128–129]), упровадження електронного обліку музейних предметів (Рябчикова Ф. Д., Петрович В. В., Яцечко-Блаженко Т. В. [117–118; 133]), шляхів взаємодії музею і місцевої громади, принципів роботи з музейною аудиторією в сучасних умовах (Рябчикова Ф. Д. [105–106; 113; 116]) та ін. Названі наукові розробки, як правило, оприлюднювалися викладачами кафедри на наукових конференціях різних рівнів.

Викладачі кафедри долучилися до створення на Волині двох музеїв. Кандидат історичних наук Огнева О. Д. є автором експозиції Музею І. Стравінського (єдиного в Європі) в Устилузі, Дмитренко А. А. за участі працівників ВКМ розроблений тематико-структурний план побудови експозиції Музею волинського бджільництва (с. Баїв Волинської обл.) [25].

Перспективним напрямом наукових досліджень в галузі музеології є розробка викладачами кафедри низки теоретичних питань. Серед них – трактування музейної педагогіки, визначення її об'єкту і предмету, ключових понять, дослідницького поля (Рябчикова Ф. Д. [108]), характеристика методів музейної соціології та різноаспектного вивчення відвідувачів музеїв (Яцечко-Блаженко Т. В. [131]), видів та учасників процесу музейної комунікації (Петрович В. В. [88; 91]). Новаторськими є статті Рябчикової Ф. Д., присвячені базовим у музеєзнавстві термінам «музейний предмет», «предмет музейного значення», «природничі музейні предмети», «музейна колекція» «музейний фонд держави» [107; 109; 111-112; 114-115]. Вони

¹ Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки був створений за ініціативою завідувача кафедри документознавства і музейної справи Гаврилюк С. В. на базі однойменного кабінету (наказ № 438-з від 18 листопада 2008 р.).

сприяють розвитку вітчизняної музейної термінології, її гармонізації із зарубіжною теоретичною думкою.

Різномпланова проблематика у галузі музеєзнавства і пам'яткознавства обговорюється на засіданнях кафедри у зв'язку з розглядом дисертаційних досліджень. За час функціонування спеціалізованої вченої ради у СНУ імені Лесі Українки здобувачами успішно захищено 7 дисертацій за спеціальністю 26.00.05, присвячених історії музейної та пам'яткоохоронної діяльності на Правобережній Україні і в Криму.

Серед захищених кандидатських дисертацій – дослідження Ковальчук Є. І. «Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2009 рр.)», Ломакіна Д. А. «Мусульманські пам'ятки Старого Криму XIII–XV століття: історія вивчення, сучасний стан, перспективи дослідження», Червінського А. І. «Пам'яткоохоронний рух на Прикарпатті (90-ті роки XX – початок XXI ст.)», Борис Т. П. «Становлення і розвиток художніх музеїв в Україні (кінець XIX – перша третина XX ст.)» та ін.

З 2014 р. – у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки функціонує аспірантура зі спеціальності 26.00.05 – «Музеєзнавство. Пам'яткознавство» (історичні науки). Все це сприяє активізації досліджень з теорії і практики музеєзнавства і пам'яткознавства, формуванню наукових шкіл, подальшому розвитку цих двох молодих наук в Україні, розширенню регіональних досліджень, виходу на міжнародний науковий рівень.

Таким чином, дослідження науковцями СНУ імені Лесі Українки низки проблем у галузі музеєзнавства та пам'яткознавства стали значним внеском у розвиток на новому теоретичному і практичному рівнях цих наук в Україні. Вони сприяють поглибленню та популяризації фахових наукових знань. У західному регіоні кафедра документознавства і музейної справи є центром підготовки нової генерації молодих науковців.

1. Бондаренко Г., Пась Н., Силук А., Хитрик В. *Історико-культурна спадщина Камінь-Каширського району // Минувле і сучасне Волині й Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині / Упоряд. Г. Бондаренко, Н. Пась, А. Силук. – Луцьк, 2017. – С. 7–19.*

2. Гаврилюк С. В. *Археографічна майстерність Ореста Левицького (з історії розвінчання вченим одного фальсифікату) // Четверті Зарембівські читання : матер. IV Всеукр. Зарембівських наук. читань «Українське пам'яткознавство: сучасні проблеми та тенденції», присвяч. 150-річчю від дня народження В. І. Вернадського, 17 квіт. 2013 р. / Центр пам'яткознавства НАН України, Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури ; редкол.: О. М. Титова (голова) [та ін.]. – Київ, 2013. – С. 58–62.*

3. Гаврилюк С. В. *Архітектор-новатор Петро Покришкін // Актуальні питання історії науки і техніки : матер. IX Всеукр. наук. конф., 7–9 жовт. 2010 р., м. Житомир / Житомир. держ. технол. ун-т, Житомир. музей космонавтики ім. С. П. Корольова, Центр пам'яткознавства НАН України, Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. – Київ, 2010. – С. 284–286.*

4. Гаврилюк С. В. *Відновлення Успенського собору м. Володимира-Волинського – унікальної пам'ятки Київської Русі: концепція, здійснення, результати // Чорноморський літопис / Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2010. – Вип. 1. – С. 75–80.*

5. Гаврилюк С. В. *Відновлення Успенського собору м. Володимира-Волинського наприкінці XIX ст.: концепція, здійснення, результати // Володимир-Волинська єпархія на рубежі тисячоліть: до 1020-річчя єпархії : матер. міжнар. конф., 5 трав. 2012 р., м. Володимир-Волинський, Зимно / Володимир-Волинська єпархія Укр. Православної Церкви, Волин. обл. держ. адмін., Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Володимир-Волинський, 2012. – С. 51–64.*

6. Гаврилюк С. В. *Внесок Московського археологічного товариства у правові та теоретико-методологічні засади пам'яткознавчої діяльності // Чорноморський літопис / Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2010. – Вип. 2. – С. 101–105.*

7. Гаврилюк С. В. *Внесок польських дослідників 1800–1850-х рр. у вивчення архітектурних пам'яток Волині, Холмицини й Підляшшя // Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: С. В. Гаврилюк [та ін.]. – Луцьк, 2016. – № 13(338) : Історичні науки. – С. 138–145.*

8. Гаврилюк С. В. *Волинські пам'ятки в дослідженнях професора Адріана Прахова // Літопис Волині : всеукр. наук. часоп. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – Ч. 6. – С. 10–16.*

9. Гаврилюк С. В. *Історико-культурна спадщина Волині в описах польського дослідника Тадеуша Стецького // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; редкол.: С. В. Гаврилюк [та ін.]. – Луцьк, 2012. – № 10(235) : Історичні науки. – С. 130–135.*

10. Гаврилюк С. В. *Історичне пам'яткознавство Волині, Холмицини й Підляшшя в науковій літературі XIX – початку XX ст. // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [редкол.: С. В. Гаврилюк та ін.]. – Луцьк, 2010. – № 1 : Історичні науки. – С. 200–205.*

11. Гаврилюк С. В. *Пам'яткознавчий збірник «Древности Украины»: історія підготовки, авторство, суспільний відгомін // Українська історична наука на шляху творчого поступу. : [доп. та повідомл.] III Міжнар.*

наук. конгресу укр. істориків, Луцьк, 17–19 трав. 2006 р. / *Укр. іст. т-во, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки*; голов. ред.: Л. Винар, І. Коцан; відп. ред.: С. Гаврилюк, О. Гаврилюк, В. Пришляк, Л. Шваб. – Луцьк, 2008. – Т. 3. – С. 390–395.

12. Гаврилюк С. В. Процес зародження пам'яткоохоронної діяльності в Україні (XIX – початок XX ст.) // *Краєзнавство*. – 2015. – № 3/4. – С. 225–233.

13. Гаврилюк С. В. Реконструкція пам'яток церковної архітектури Волині у другій половині XIX – на початку XX століть // *Літопис Волині: всеукр. наук. часоп.* / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; голов. ред. С. Радчук. – Луцьк, 2008. – Ч. 4. – С. 13–17.

14. Гаврилюк С. В. Свято-Василівський собор Овруча: з історії реставрації початку XX ст. // *Праці Центру пам'яткознавства: зб. наук. пр.* / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК; голов. ред. О. М. Титова. – Київ, 2014. – Вип. 25. – С. 36–46.

15. Гаврилюк С. В. Становлення пам'яткоохоронної діяльності в Україні (XIX – початок XX ст.) // *Наук. вісн. Чернівець. нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича: Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини* / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2011. – Вип. 583–584. – С. 138–146.

16. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Волинські стежки архітектора і громадського діяча Сергія Тимошенка // *Актуальні питання історії науки і техніки: матеріали XIV Всеукр. наук. конф., м. Львів, 8–10 жовт. 2015 р.* / Центр пам'яткознавства НАН України, Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури [та ін.]. – Київ; Львів, 2015. – С. 80–83.

17. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Священик Полієвкт Гапанович – збирач відомостей про пам'ятки церковної старовини Волині й Холмищини // *Інтелектуальна еліта Волині / автор проекту і упоряд.* Г. В. Бондаренко. – Луцьк, 2012. – С. 107–113.

18. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи // *Основи пам'яткознавства: [монографія] / під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової; Центр пам'яткознавства Нац. акад. наук України і Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури*. – Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012. – С. 248–284.

19. Гаврилюк С. В., Гаврилюк О. Н. Характерні особливості нерухомої спадщини західних областей України // *Регіональні особливості нерухомих пам'яток України [Монографія] / кол. авт.: Бичковська Г. М., Гаврилюк О. Н., Гаврилюк С. В. [та ін.]; під заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК*. – Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2017. – С. 173–199.

20. Герасимчук О. Б., Трофімук Т. М. Новітні технології у виставково-експозиційній роботі музеїв // *Роль та місце музеїв у підвищенні туристичної привабливості регіонів: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. 15 грудня 2011 р., м. Чернівці*. – Чернівці: Букрек, 2012. – С. 244–256.

21. Голдованська О., Надольська В. Досвід роботи Волинського краєзнавчого музею з дитячою аудиторією // *Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. Наук. зб.* – Острог, 2011. – Вип. 3. – С. 68–71.

22. Дмитренко А. А. Колекція вбрання з Ковельщини у Волинському краєзнавчому музеї // *Ковель і Ковельщина в історії України та Волині. Наук. зб. Вип. 50: Матер. 50 Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 22-й річниці Незалежності України і 495-річчю надання Ковелю Магдебурзького права / Упор. А. Силук*. – Ковель, 2013. – С. 284–296.

23. Дмитренко А. А. Музей етнографії Волині і Полісся при ВНУ імені Лесі Українки: тематико-структурний план побудови експозиції музею // *Волинський музейний вісник. Вип. 2 / Упорядн. А. Силук, Є Ковальчук*. – Луцьк: Волинський краєзнавчий музей, 2010. – С. 18–22.

24. Дмитренко А. А. Предметний склад етнографічної колекції Волинського музею у міжвоєнний період // *Pereyaslavica: Наук. записки. Зб. наук. ст. Вип. 2(4)*. – Переяслав: Міленіум, 2008. – С. 241–246.

25. Дмитренко А. А. Тематико-структурний план побудови експозиції Музею волинського бджільництва // *Волинський музейний вісник: Наук. зб. Вип. 6 / Упор. А. Силук*. – Луцьк, 2014. – С. 225–229.

26. Дмитренко А. Атрибуція жіночого стежкового вбрання: спідниці (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) // *Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2016. 2-ге вид. / редкол.: В. Г. Чернець (голова) та ін.* – К.: НАКККіМ, Видавець Олег Філок, 2016. – С. 167–172.

27. Дмитренко А. Атрибуція чоловічих сорочок (за збірками Волинського краєзнавчого музею і Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) // *Етнографічне музейництво в Україні і на Волині. Наук. зб. Вип. 61: Матер. П'ятої Волин. наук.-етнограф. конф., 27–28 квітня 2017 р., м. Луцьк / Упоряд. Є. І. Ковальчук, Л. А. Мірошниченко-Гусак*. – Луцьк, 2017. – С. 19–25.

28. Дмитренко А. Боровицька Т. Орнаментальні композиції на сорочках зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся // *Матер. III-ої наук. конф. «Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині»*. – Острог, 2011. – С. 81–87.

29. Дмитренко А. Збірка жіночих сорочок із Любомльського і Шацького районів у фондах Волинського краєзнавчого музею // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль і Любомльщина в українській та європейській історії. Наук. зб. Вип. 63: Матер. міжнар. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 730-ій річниці з часу першої відомої писемної згадки про м. Любомль та 810-ій річниці з часу писемної згадки про літописне м. Угровськ (24–25*

жовтня 2017 р., м. Любомль). – Луцьк, 2017. – С. 647–665.

30. Дмитренко А. Колекція жіночих сорочок з Маневиччини у фондах ВКМ // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинське Полісся та Маневиччина в європейській та українській історії*. Наук. зб. Вип. 38. Матер. XXXVIII Міжнар. наук. істор.-краєзн. конф., смт. Маневичі / Упоряд. А. Силюк, П. Хомич. – Луцьк, 2011. – С. 114–121.

31. Дмитренко А. Колекція рибальських пристосувань у Волинському краєзнавчому музеї // *Волинський музей: історія і сучасність*. – Наук. зб. – Вип. 4. Матер. IV Всеукр. наук.-пр. конф., присвяченої 80-річчю Волинського краєзнавчого музею та 60-річчю Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки, Луцьк-Колодяжне, 19-20 травня 2009 р. – Луцьк, 2009. – С. 56–62.

32. Дмитренко А. Музей етнографії Волині та Полісся в системі підготовки студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» // *Волинський музейний вісник: Наук. зб. Вип. 6 / Упор. А. Силюк*. – Луцьк, 2014. – С. 120–126.

33. Дмитренко А. Музейні колекції і народні майстри: До 85-річчя від дня народження Володимира Ковальчука // *Волинський музей: історія і сучасність: Наук. зб. – Вип. 5: Матер. V Всеукр. істор.-краєзн. конф., присвяченої 24-й річниці Незалежності України та 85-1 річниці створення Волинського краєзнавчого музею*. – Луцьк, 2014. – С. 40–46.

34. Дмитренко А. Олекса Ошуркевич – музейний діяч Волині: участь у науковому комплектуванні фондів Волинського краєзнавчого музею // *Рівненський обласний краєзнавчий музей: Наук. записки*. – Вип. XI. – Рівне, 2013. – С. 43–46.

35. Дмитренко А., Андрусик Т. Атрибуція жіночих сорочок (за збірками Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки і Волинського краєзнавчого музею) // *Волинський музейний вісник: Наук. зб. Вип. 8*. – Луцьк, 2016. – С. 270–276.

36. Дмитренко А., Андрусик Т. Художнє вирішення жіночих сорочок Волині (за фондами Волинського краєзнавчого музею) // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Місто Володимир-Волинський та Побужжя у світовій та українській історії. Успенський собор в історії міста Володимира-Волинського та України*. Наук. зб. Вип. 54: Матер. 54-ої Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 1000-річчю пам'яті київського князя Володимира Великого та 860-й річниці початку будівництва Успенського собору / Упор. А. Силюк, В. Пикалюк. – Луцьк, 2015. – С. 365–367.

37. Дмитренко А., Березко О. Сезонна символіка антропоморфних орнаментів на вишитих рушниках (за фондами Музею етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки) // *Літопис Волині: Всеукр. наук. часопис*. – Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2012. – Число 11. – С. 75–80.

38. Дмитренко А., Боровицька Т. Конструктивні особливості жіночих сорочок зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Волинь у 1941 році: люди, події, факти. Сторінки історії Іваничівщини*. Наук. зб. Вип. 39: Матер. XXXIX Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., смт. Іваничі / Упоряд. А. Силюк, Л. Куль. – Луцьк, 2011. – С. 345–348.

39. Дмитренко А., Боровицька Т. Орнаментальні композиції на сорочках зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся // *Матер. III-ої наук. конф. «Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині»*. – Острог, 2011. – С. 81–87.

40. Дмитренко А., Мірошніченко-Гусак Л. Олекса Ошуркевич – музейний діяч та дослідник народної культури (до 80-річчя від дня народження) // *Збереження й дослідження історико-культурної спадщини в музейних зібраннях: історичні, мистецтвознавчі та музеологічні аспекти діяльності*. Зб. міжн. конф. / Національний музей у Львові ім. А. Шептицького. – Львів, 2013. – С. 580–583.

41. Дмитренко А. А., Чибирак С. В. Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки // *Тези Міжнар. наук.-практ. конф. «Університетські музеї: європейський досвід та українська практика»*, 6–7 жовтня 2011 р. – К., 2011. – С. 29–30.

42. Дмитренко А. Березко О. Дослідження сезонної символіки антропоморфних орнаментів на вишитих рушниках (із колекції МЕВІП) // *Літопис Волині: Всеукр. наук. часопис*. – Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2012. – Число 11. – С. 75–80.

43. Дмитренко А. Етнорегіональні особливості декорування сорочок Волині Західного Полісся: на основі збірки МЕВІП // *Актуальне народне: інтерпретації традиційної культури*. Матер. VII Гончарівських читань / Упор. і наук. ред. І. Пошивайло. – К.: НЦНК «Музей Івана Гончара», 2011. – С. 244–248.

44. Дмитренко А., Боровицька Т. Збірка сорочок Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ імені Лесі Українки // *Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2013 р.)* / Ред. кол. Затуловська О. П. та ін. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 314–320.

45. Дмитренко А., Червінський М. Типологічні риси димленої кераміки зі збірки Музею етнографії Волині та Полісся // *Проблеми збереження, відтворення та популяризації історико-культурної спадщини в контексті діяльності музеїв просто неба: Матер. першої міжн. наук.-практ. конф. Наук. зб. Вип. 1 / Упорядн. М. І. Банах, Н. В. Будинкевич, Н. В. Гаврилів*. – Львів: «Апріорі», 2013. – С. 70–79.

46. Дмитренко А., Чибирак С. Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки та його роль у підготовці студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» // *Роль та місце музеїв у підвищенні туристичної привабливості регіонів: Матер.*

Всеукр. наук.-практ. конф. (Чернівці, 15 грудня 2011 р.). – Чернівці: Букрек, 2012. – С. 305–314.

47. Дмитренко А., Чибирак С. Музей етнографії Волині та Полісся при Волинському національному університеті імені Лесі Українки // Університетські музеї: європейський досвід та українська практика: Збірка праць Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 жовтня 2011 р., м. Київ). – Ніжин: Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. – С. 97–108.

48. Дмитренко А., Чибирак С. Музей етнографії Волині та Полісся при Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки: основні напрямки і форми діяльності // Фундатори музейних колекцій та реалії сучасного стану розвитку музейної справи: наук. зб. за матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 145-річчю від дня народження М. Ф. Біляшівського та 135-річчю від дня народження Д. М. Щербаківського. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – С. 51–57.

49. Кальченко Ю., Надольська В. Розбудова музейництва на Волині за роки незалежності України // Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 3 / упр-ня культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки; Упоряд. А. Силок, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 34–38.

50. Кальченко Ю., Надольська В. Розвиток музейної справи у Волинській області (1991–2010 рр.) // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. Науковий збірник. – Острог, 2011. – Вип. 3. – С. 68–71.

51. Качковська Л. Архівні документи як джерело з вивчення діяльності Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2015. – № 8. – С. 141–147.

52. Качковська Л. Діловодна документація Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва: особливості оформлення реквізитів та змісту (за матеріалами Центрального державного історичного архіву України, м. Київ) // Гілея: науковий вісник. – Вип. 105 (лютий 2016). – Київ, 2016. – С. 146–151.

53. Качковська Л. Збереження архівної спадщини й архітектурних реліквій Правобережної України Київським товариством охорони пам'яток старовини і мистецтва // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – № 7. – Луцьк, 2014. – С. 147–152.

54. Качковська Л. Пам'яткоохоронна діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва впродовж 1910–1913 рр.: становлення та розвиток // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – № 3. – Луцьк, 2016. – С. 143–148.

55. Качковська Л. Теоретичні та практичні засади діяльності Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 1. – Ч. 3. – С. 122–127.

56. Качковська Л. Р. Музейна справа в діяльності Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – № 10. – С. 141–146.

57. Надольська В. В. Інтерактивні музейні технології: «Ніч музеїв» // Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 7 / упр-ня культури Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; Упоряд. А. Силок. – Луцьк, 2015. – С. 227–230.

58. Надольська В. В. Майстер-клас як інтерактивна форма роботи з відвідувачами в етнографічних музеях // Минуле і сучасне Волині й Полісся. Етнографічне музейництво в Україні і на Волині. Наук. зб. Вип. 61. Матер. П'ятої Волинської наук.-етнограф. конф., 27–28 квітня 2017 р., м. Луцьк / Упоряд. Є. І. Ковальчук, Л. А. Мірошніченко-Гусак. – Луцьк, 2017. – С. 38–42.

59. Надольська В. В. Міжнародна акція «Ніч музею»: зарубіжний і вітчизняний досвід // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2013 р.) / ред. кол. Затуловська О. П. та ін. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 68–73.

60. Надольська В. Зміни в експозиційній практиці музеїв Волині за доби незалежності // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. Зб. наук. праць. Вип. XIII. Ч. 2. – Рівне: Дятлик М., 2015. – С. 136–139.

61. Надольська В. Зміни в організаційній структурі Волинського краєзнавчого музею (1991–2015 рр.) // Острозький краєзнавчий збірник. – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2017. – Вип. 9. – С. 222–228.

62. Надольська В. Комплектування збірки Волинського краєзнавчого музею: досягнення і проблеми // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині. Наук. зб. – Острог, 2012. – Вип. 4. – С. 185–191.

63. Надольська В. Культурно-освітня та популяризаторська діяльність музеїв Волинської області // Острозький краєзнавчий збірник. – Острог: Вид-во Нац-го ун-ту «Острозька академія», 2013. – Вип. 6. – С. 428–435.

64. Надольська В. Нові музейні установи Волинської області: формування та діяльність // Матер. наук. істор.-краєзн. конф. «Лицар ордена культури», присвяченої 90-річчю від дня народження Б. Г. Возницького, Героя України, Почесного громадянина міста Дубна. – Рівне: Дятлик М., 2016. – С. 172–176.

65. Надольська В. Нові тенденції у розвитку музейної системи Волинської області // Волинський музейний

- вісник : *Наук. зб. : Вип. 7. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – С. 87–91.*
66. Надольська В. Популяризація діяльності музеїв Волині: традиції та новації // *Науковий вісник Національного музею історії України. Зб. наук. праць. Вип. 2 / Відп. ред. Б. К. Патриляк. – К., Левада, 2017. – С. 402–408.*
67. Надольська В. Представлення музейної інформації відвідувачам: традиції та інновації музеїв Волині // *Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 8. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2016. – С. 62–66.*
68. Надольська В. Промоція музейних пропозицій на Волині: шляхи та форми // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Любомль та Любомльщина в українській та європейській історії. Наук. зб. Вип. 63. Матер. Міжнар. істор.-краєзн. конф., 24–25 жовтня 2017 р., м. Любомль. Упоряд. Г. Бондаренко, О. Остапюк, А. Силюк. – Луцьк, 2017. – С. 68–73.*
69. Надольська В. Робота з відвідувачами у музеях Волинської області: традиції та новації // *Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 6 / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – С. 53–58.*
70. Надольська В. Розвиток дитячого напрямку в діяльності музеїв Волині // *Тези III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. «Історико-культурна спадщина в еру глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти», 2–3 червня 2016 р., м. Львів. – Львів, 2016. – С. 111–114.*
71. Надольська В. Удосконалення мережі музейних закладів у Волинській області (1991–2011 рр.) // *Наукові записки. – Вип. X. – Рівне, 2012. – С. 148–151.*
72. Надольська В., Петрович В. Участь художнього музею Луцька у міжнародній акції «Ніч музею» // *Твердиня над Іквою. Матер. міжнар. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 520-річчю Дубенського замку. – Дубно, 2012. – С. 228–232.*
73. Надольська В., Рябчикова Ф. Експозиційно-виставкова діяльність музеїв Волині в 1991–2010 роках // *Роль та місце музеїв у підвищенні туристичної привабливості регіонів: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 15 груд. 2011 р. – Чернівці : Букрек, 2012. – С. 257–265.*
74. Надольська В., Рябчикова Ф. Поповнення збірки Волинського краєзнавчого музею у роки незалежності // *Волинський музей. Історія і сучасність. Наук. зб. Вип. 5. Матер. V Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 24-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 травня 2014 р. / Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – С. 134–137.*
75. Надольська В., Токарська О. Виставкова робота відділу етнографії та народних промислів Волинського краєзнавчого музею // *Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення: матер. всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2013 р.) / ред. кол. Затуловська О. П. та ін. – Чернівці: Букрек, 2013. – С. 337–342.*
76. Огнева Е. Д. Боги снежных гор. Музеи Украины: сакральное искусство в традиции тибетского буддизма. – О.: Астропринт, 2008 – 208 с.
77. Огнева Е. Д. Ваджраччхедіка: тибетомовні примірники в установах та приватних колекціях України // *Східний світ. – 2009. – № 2. – С. 20–28.*
78. Огнева Е. Д. Зразки сакральної пластики калмицького походження в зібранні Будинку-Музею Миколи Реріха // *Східний світ. – 2008. – № 2. – С. 17–28.*
79. Петрович В. В. Дослідження М. К. Каргером комплексу споруд Михайлівського монастиря // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: Володимир-Волинський в історії України і Волині. Наук. зб.: Вип. 31. – Луцьк: Пульс, 2009. – С. 23–25.*
80. Петрович В. В. Василівська ротонда – сакральна пам'ятка міста Володимира давньоруського часу // *Матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Християнська традиція Київської Русі (присвячена 1000-літтю упокоєння рівноап. вел. кн. Володимира)», м. Луцьк, 19 травня 2015 р. – Луцьк, 2015. – С. 38–42.*
81. Петрович В. В. Вивчення, збереження та популяризація Музеєм археології Волинського національного університету імені Лесі Українки археологічних пам'яток Великої Волині // *Роль та місце музеїв у підвищенні туристичної привабливості регіонів : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 15 грудня, 2011 р. – Чернівці : Букрек, 2012. – С. 373–381.*
82. Петрович В. В. Вивчення, збереження та популяризація пам'яток національного значення міста Володимира давньоруського часу // *Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 4. / упр-ня культури і туризму Волині. ОДА ; Волинський краєзнавчий музей ; кафедра документознавства музейної справи ВНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 115–118.*
83. Петрович В. В. Дворянська садиба Липинських на Волині: збереження і відтворення історико-архітектурної спадщини // *Тези III Міжнар. наук.-практ. конф. «Історико-культурна спадщина в еру глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти». – Львів, 2016 р. – С. 124–127.*
84. Петрович В. В. Дворянські садиби – осередки культури Волині // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затуриці в історії України та Волині. Науковий збірник. – Вип. 46. Матер. XLVI Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 22-й річниці Незалежності України та 510-й річниці першої писемної згадки про Затуриці – малу батьківщину В'ячеслава Липинського / Упоряд. А. Силюк. – Луцьк : Волинські старожитності, 2013. – С. 99–101.*

85. Петрович В. В. Збереження історичної пам'яті в нерухомих пам'ятках міста Володимира давньоруського часу // *Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення* : матер. всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2013 р.) / ред. кол. Затуловська О. П. та ін. – Чернівці : Букрек, 2013. – С. 463–468.
86. Петрович В. В. Історія виникнення та функціонування Миколаївської церкви у місті Володимирі // *Хроніки Ладомерії*. Наук. зб. Вип. II. Матер. II Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 1025-й річниці заснування єпископської кафедри у Володимирі, 30 листопада 2017 р., м. Володимир-Волинськ / заг. ред. В. Пикалюк. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. – С. 91–94.
87. Петрович В. В. Історія музею археології Волинського національного університету імені Лесі Українки // *Матер. Волинської істор.-краєзн. конф. –Житомир: Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2008. – С. 13–15.*
88. Петрович В. В. Музейна педагогіка і музейна комунікація: форми взаємодії // *Волинський музейний вісник: Наук. зб. : Вип. 5 : Музейна комунікація : теорія і практика / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2013. – С. 106–108.*
89. Петрович В. В. Основні проблеми вивчення та локалізації літописних храмів міста Володимира княжої доби // *Минуле і сучасне Волині й Полісся*. Олександр Цинкаловський і край. Наук. зб.: Вип. 27. – Луцьк: «Пульс», 2008. – С. 70–72.
90. Петрович В. В. Пам'ятки козацької епохи в колекціях музею археології Волинського національного університету імені Лесі Українки // *Минуле і сучасне Волині й Полісся: Волинь – край козацький: Матер. 1-ої та 2-ої всеукр. наук.-практ. конф. з питань збереження й дальшого розвитку козацьких традицій, які відбулися 23–24 червня 2007 р. і 22 жовтня 2010 рр. на базі Музею історії сільського господарства Волині – скансену*. Наук. зб. Луцьк: Надстир'я, 2010. – С. 41–44.
91. Петрович В. В. Роль музею у сучасному суспільстві та його комунікаційна функція // *Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 7. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; кафедра документознавства і музейної справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2015. – С. 239–242.*
92. Петрович В. В. Садиби Волині в контексті новітніх музесфікаційних процесів // *Жовківські читання 2013: Зб. статей II міжнар. конф. «Музей в сучасному світі» / Львівська галерея мистецтв. Упорядник С. Каськун. – Львів : Вид-во «Растр-7», 2013. – С. 103–105.*
93. Петрович В. В. Успенський собор – пам'ятка православ'я міста Володимира XII ст. // *Історія та сучасність Православ'я на Волині : матер. II наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті краєзнавця і викладача ВДС М. І. Теодоровича, з нагоди 130-ї річниці встановлення Собору Волинських Святих (Луцьк 22-23 листопада 2011 р.) / Волинська єпархія УПЦ, Волинська духовна семінарія, Вид-й відділ Волинської єпархії. – Луцьк, 2012. – С. 36–38.*
94. Петрович В. В. Успенський собор міста Володимира XII ст.: питання відновлення та реставрації // *Острозькі краєзнавчі читання. «Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині»*. Вип. 3, м. Острог, 2011. – С. 208–212.
95. Петрович В. В. Церкви-ротонди міста Володимира // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Християнство в історії і культурі Володимира-Волинського та Волині*. Наук. зб. Вип. 47. Матер. XLVII Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф. / Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2013. – С. 243–246.
96. Петрович В. В., Рябчикова Ф. Д. Церква св. Миколая у місті Володимирі – пам'ятка архітектури національного значення // *Острозький краєзнавчий збірник*. Вип. 6 / ред. група : М. Манько, М. Данилюк, Т. Глушман, М. Бендюк ; Держ. іст.-культ. заповід. м. Острога, Острозьке наук.-краєзн. т-во «Спадщина» ім. кн. Острозьких. – Острог, 2013. – С. 399–403.
97. Рябчикова Ф. Д. Види та форми комплектування фондів етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920 – поч. 1930-х рр.) // *Літопис Волині. Всеукр. наук. часопис*. Ч. 8. – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2010. – С. 79–85.
98. Рябчикова Ф. Д. Культурно-освітня та популяризаторська діяльність етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.) // *Краєзнавство – 2011. – № 2. – С. 208–216.*
99. Рябчикова Ф. Д. Основні напрями діяльності етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.) // *Волинський музейний вісник: Наук. зб. : Вип. 3. / упр-ня. А. Силук, Є. Ковальчук - Луцьк, 2012. – С. 61–64.*
100. Рябчикова Ф. Д. Питання відкриття нових музейних закладів у науковій спадщині В. Кравченка // *Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині : Наук. зб. : Вип. 3. – Острог, 2011. – С. 9-17.*
101. Рябчикова Ф. Д. Проблеми проведення експедицій у науковому доробку В. Кравченка (1920–1931 рр.) // *Наукові записки*. Вип. IX. Ч. 2 – Рівне : Вид-во «Волинські старожитності», 2011. – С. 259–262.
102. Рябчикова Ф. Д. Робота етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею зі шкільною аудиторією (1920–1931 рр.) // *Історичні студії Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 3. – Луцьк, РВВ «Вежа» ВНУ імені Лесі Українки, 2010. – С. 74-79.
103. Рябчикова Ф. Д. Студентство і музей: форми організації культурно-освітньої діяльності (за матеріалами етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.) // *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки*. № 22. – Луцьк, РВВ «Вежа» ВНУ імені Лесі Українки, 2010. – С. 74-79.

104. Рябчикова Ф. Д. Вивчення музейних предметів у практиці етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.) // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. № 10 (235). – Луцьк, РВВ «Вежа» ВНУ імені Лесі Українки, 2012. – С. 169–173.
105. Рябчикова Ф. Д. Засади принципи роботи з музейною аудиторією в сучасних умовах // Тези III-ї Міжнар. наук.-практ. конф. «Історико-культурна спадщина в еру глобалізації: теоретичні та практичні аспекти», 2–3 червня 2016 р., м. Львів. Укладач А. Я. Нагірняк – Львів, 2016. – С. 143–146.
106. Рябчикова Ф. Д. Музей і місцева громада: шляхи взаємодії // Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 7. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2015. – С. 102–107.
107. Рябчикова Ф. Д. Музейна колекція: відповідність правової дефініції засадам музеології // Краєзнавство – 2015. – № 3/4. – С. 240–246.
108. Рябчикова Ф. Д. Музейна педагогіка як наукова дисципліна // Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 6. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2014. – С. 64–69.
109. Рябчикова Ф. Д. Музейний фонд України: музеологічний аналіз правової дефініції // Україна XX століття: культура, ідеологія, політика. – 2017. – Вип. 22. – С. 96–112.
110. Рябчикова Ф. Д. Організаційні засади функціонування музейних закладів у науковому доробку В. Кравченка (1920–1931 рр.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 22. – Рівне : РДГУ, 2011. – С. 289–292.
111. Рябчикова Ф. Д. Особливі ознаки чи музейна цінність? Аналіз правових дефініцій термінів «музейний предмет» та «предмет музейного значення» // Пам'ятки : археографічний щорічник. – К., 2015. – Т. 15–16. – С. 202–212.
112. Рябчикова Ф. Д. Природничі предмети у музеях: музеологічний аналіз правових дефініцій // Вісник Національного науково-природничого музею. – 2016. – № 14. – С. 13–22.
113. Рябчикова Ф. Д. Розробка музейних заходів: що варто врахувати // Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 8. / Упоряд. А. Силук. – Луцьк, 2016. – С. 74–76.
114. Рябчикова Ф. Д. Тлумачення «предмета музейного значення» та «музейного предмета» як культурних цінностей в українському законодавстві: музеологічний аналіз // Праці Центру пам'яткознавства. – 2015. – Вип. 28. – С. 36–46.
115. Рябчикова Ф. Д. Формування та еволюція поняття музейний фонд держави // Краєзнавство. – 2016. – № 1/2. – С. 195–211.
116. Рябчикова Ф. Д. Функціонування музеїв у сучасних умовах // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею. Зб. наук. праць. Вип. XIII. Ч. 2. – Рівне : Дятлик М., 2015. – С. 152–157.
117. Рябчикова Ф. Д., Петрович В. В. Проблеми впровадження електронного обліку музейних предметів // Жовківські читання. 2011: зб. статей І наук. конф. «Музей у сучасному світі» / Львівська галерея мистецтв; Упоряд. С. Каськів. – Львів : Вид-во «Растр 7», 2011. – С. 69–71.
118. Рябчикова Ф. Д., Петрович В. В. Проблеми застосування новітніх технологій в обліку музейних предметів // Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи, краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині : Наук. зб. : Вип. 4. – Острог, 2012. – С. 173–177.
119. Рябчикова Ф., Чибирак С. Музейне свято як форма практичної підготовки студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» (на базі Музею етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки) // Історія і сьогодення музею: головні аспекти діяльності, завдання, проблеми, рішення : матер. всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2013 р.) / Ред. кол. Затуповська О. П. та ін. – Чернівці : Букрек, 2013. – С. 123–126.
120. Рябчикова Ф., Чибирак С. Музейні свята у Музеї етнографії Волині та Полісся при СНУ ім. Лесі Українки // Волинський музейний вісник : Наук. зб. : Вип. 6. / Упор. А. Силук. – Луцьк, 2014. – С. 286–287.
121. Трофімук-Кирилова Т. М., Здрок Я. А. Роль музеїв у процесі соціокультурної реабілітації осіб із вадами зору: зарубіжний та вітчизняний досвід // Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: XXXI Міжнародн. науч. конф., 26–27 листопада 2017 г., г. Переяслав-Хмельницький: сб. науч. трудов. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 11 (31). – Ч. 2. – С. 117–122.
122. Чибирак С. В., Христинець Н. О. Використання реклами у роботі музеїв України // Проблеми і перспективи розвитку соціальних комунікацій: матеріали доповідей учасників II Міжвуз. наук.-метод. семінару (м. Луцьк, 10 квітня 2014 р.) / упоряд. Т. Й. Жалко, О. М. Маціборська. – Луцьк : Луцький ін-т розвитку людини ун-ту «Україна»; КП ІАЦ «Волинський енергософт», 2014. – Вип. 2. – С. 56–59.
123. Чибирак С. Інноваційні технології у діяльності Музею етнографії Волині та Полісся // Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька : зб. наук. пр. за матеріалами наук.-практ. конф. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – С. 339–341.
124. Чибирак С., Рябчикова Ф. Музейне свято для першокласників – форма навчального заняття для студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» // Волинський музейний вісник: Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Наук. зб. : Вип. 4. / Упр-ня культури і туризму Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім.

Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк, С. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 77–79.

125. Чибирак С., Трофімук-Кирилова Т. Виховні заходи Музею етнографії Волині та Полісся при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки як складова частина підготовки студентів спеціальності «Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури» // *Історичні, філософські, мовні і методологічні тенденції розвитку сучасної освіти: матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів і молодих науковців 3–4 грудня 2015 р., м. Харків.* – Х.: ФОП Бровін О.В., 2015. – С. 168–172.

126. Чибирак С., Трофімук-Кирилова Т. Значення етнографічних експедицій у комплектуванні фондів Музею етнографії Волині та Полісся при Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки // *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 8. / упр-ня культури Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; Упоряд. А. Силюк.* – Луцьк, 2016. – С. 76–81.

127. Чибирак С., Шевчик О. Традиційні знаряддя праці та предмети побуту з дерева у збірці Музею етнографії Волині та Полісся при ВНУ // *Історія музейництва і пам'яток охоронної справи у в Острозі та на Волині. Наук. зб. – Вип. 3. – Острог, 2011.* – С. 98–103.

128. Яцечко-Блаженко Т. В. Інтеграція цифрових технологій в музейну справу // *Інформаційні технології в професійній діяльності: Матер. IX Всеукр. наук.-практ. конф. – Рівне: РВВ РДГУ, 2015.* – С. 139–141.

129. Яцечко-Блаженко Т. В. Інформаційна безпека та музей // *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії: матер. XIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2015.* С. 329–330.

130. Яцечко-Блаженко Т. В. Сакральна спадщина Кременця (XVII–XVIII ст.) // *Старий Луцьк. Наук.-інформ. зб. Вип. X. Матер. X ювілейної наук. конф. «Любартівські читання».* – Луцьк: ФОП Сікачова В.А., 2016. – С. 292–300.

131. Яцечко-Блаженко Т. В. Основні методи соціологічного дослідження // *Соціологія музею: презентація на тлі простору і часу: колективна монографія / наук. ред. В. В. Карпов.* – К.: НАКККіМ. Видавець Олег Філюк. – 2016. – С. 30–41.

132. Яцечко-Блаженко Т. В. Кременецький замок – пам'ятка архітектури та історії національного значення // *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наукові записки РДГУ. Вип. 20, т.1.* – Рівне: РДГУ, 2014. – С. 208–213.

133. Яцечко-Блаженко Т. В. Музейний продукт в добу цифрових технологій // *Матеріали науково-практичної конференції (24–25 вересня 2013 р.) / Національній Києво-Печерський історико-культурний заповідник.* – К., 2013. – 80 с. – С. 77–79.

134. Яцечко-Блаженко Т. В. Нерухомі пам'ятки єврейської культурної спадщини міста Кременця / Т. В. Яцечко-Блаженко // *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць.* – К., 2014. – Вип. 90. – С. 144–147.

135. Яцечко-Блаженко Т. В. Пам'ятки козацької доби в колекції музею археології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки як джерело до вивчення історії українського козацтва // *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Зб. наук. пр. / О. М. Титова (відп. ред.), С. О. Біляєва, Л. І. Виногородська; Наук.-досл. центр «Часи козацькі», Укр. тов-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК, Історико-культ. ас-ція «Україна–Туреччина».* – Вип. 22. – Ч. I. – К., 2013. – С. 175–177.

136. Ohniwa E. D. *Sacral Art Tradition of the Northern Buddhism in Ukraine* // *Journal of Russian Studies.* – 2008 (June). – N 8. – Taipei. – P. 135–171.